

№ 431

18.12.2020

Народним депутатам
Комітету Верховної Ради України
з питань екологічної політики та природокористування
вул. Грушевського, 5, м. Київ 01008

Рекомендації для Парламенту щодо участі України у Європейському зеленому курсі

Шановні народні депутати Верховної Ради України!

ГО "Центр екологічних ініціатив "Екодія" підтримує готовність України долучитись до спільних з ЄС зусиль щодо створення кліматично нейтрально європейського континенту. Україні важливо мати самостійні стратегії для різних секторів, виходячи з індивідуальної ситуації в країні для досягнення спільної цілі. Тому нами були підготовлені рекомендації для різних секторів, які важливо використати під час розробки секторальних стратегій для попередження критичних наслідків зміни клімату та використання можливостей, що дає ЄЗК .

Кліматичні цілі та дії

Україна з 2019 року розробляє другий Національно визначений внесок. Це стане основним орієнтиром для подальшої політики на наступні 10 років. Ціль має бути затверджена на фактичне скорочення, без можливості підвищення викидів з 2020 року, що покращить соціально-економічну та екологічну ситуацію України. З розроблених сценаріїв моделювання, в рамках оновлення 2НВВ, **закликаємо затвердити цілі зі скорочення викидів у 2030 році на рівні, який відповідає Комбінованому сценарію чутливості**, та який є найбільш амбітним, реалістичним та відповідає взятим Україною міжнародним зобов'язанням. **Розвиток за цим сценарієм дасть можливість скоротити викиди на 72% у порівнянні з 1990 роком у 2030 році.**

Чиста, доступна та безпечна енергія

Відновлювані джерела енергії

Розвиток відновлюваних джерел енергії та перехід на 100%ВДЕ до 2050 року має стати основним пріоритетом в реформі енергетичного сектору.

Особливе місце в цьому процесі має відігравати мала генерація ВДЕ. Подальший розвиток малої генерації ВДЕ дає можливість громадам та спільнотам самостійно забезпечувати себе енергією, що унеможливорює монополізацію ринку. Окрім того, досвід інших країн (Австралії, Німеччини) показав, що чим більше розподілені енергетичні ресурси, тим надійніше постачання електроенергії і тим менше вона коштує. Все це вимагає **створення та законодавче регулювання нових механізмів підтримки малої розподіленої генерації ВДЕ.**

Вугільна промисловість та справедлива трансформація шахтарських регіонів

Ми вітаємо та підтримуємо ті процеси, що розпочалися цього року на національному рівні з метою **справедливої трансформації вугільних регіонів** (насамперед, створення Координаційного центру з питань трансформації та розробку концепції трансформації до 2030 року). Участь та пряма допомога наших міжнародних партнерів (насамперед, Німеччини,

Європейського союзу, Світового банку) є додатковими підставами для оптимізму щодо серйозності задекларованих намірів.

Водночас, ми хочемо наголосити, що успішне впровадження трансформаційних процесів вимагає **встановлення чіткої та фінальної дати відмови від використання вугілля в енергетиці**. Окремі країни вже зробили цей крок: Франція (2022), Італія (2025), Греція (2028), Німеччина (2038), Чехія (2038). Без такої дати українській владі буде дуже складно планувати розвиток, як держави загалом, особливо енергетичної системи, так і конкретних вугільних міст та регіонів, які найбільше відчують наслідки закриття вугільних підприємств.

Звісно, одразу постає питання фінансування усіх цих процесів. У рамках Європейського зеленого курсу ЄС розробив спеціальний фінансовий механізм справедливої трансформації (Just Transition Mechanism), який включає в себе спеціальний фонд Just Transition Fund. Оскільки Україна поки що не є членкинею ЄС, то їй потрібно шукати інші можливості. Зокрема, у межах програм міжнародної технічної допомоги, при залученні міжнародних інвесторів в т.ч. через **створення спеціального фонду на зразок європейського**.

Атомна енергетика

ЄС визнав що атомна енергетика не є інструментом для подолання зміни клімату¹.

Ми переконані, що Україна **не повинна підтримувати та розвивати атомну енергетику**, тим більше, що в зовсім недалекому майбутньому **повинен розпочатися процес декомісії** тих атомних енергоблоків, які вже вичерпали свій 30-річний проектний ресурс (станом на грудень 2020 року, це 12 з 15 блоків).

Український уряд має використати цей шанс для **впровадження енергоефективних заходів та розвитку відновлюваних джерел енергії**, які повністю співпадають з цілями та є частинами Європейського зеленого курсу.

Воднева енергетика

Тема водню серйозно вийшла на порядок денний українського уряду. Ми вважаємо, що:

- Розвиток водневої енергетики не має негативно впливати на більш пріоритетні напрямки кліматичної й енергетичної політики. **Енергоефективність і відновлювана енергетика все одно повинні бути на першому місці.**
- **Водень – не панацея для всіх галузей.** Його використання має бути пріоритетним лише тоді, коли немає більш практичних альтернатив.
- Водень повинен бути тільки **“зеленим”** – вироблятися з відновлюваних джерел енергії.
- Уряд **НЕ має підтримувати** виробництво водню з **викопного палива** та виробництво водню, що **пов’язане з атомною енергетикою**.
- Уряд повинен визначити чіткі **критерії сталості для імпорту-експорту водню**, які враховуватимуть його вуглецевий і екологічний слід, вплив на водні ресурси та землекористування.
- Так само, як і для проєктів із відновлюваних джерел енергії, **необхідно проводити Оцінку впливу на довкілля (ОВД)**, щоб визначити, які наслідки матиме виробництво водню на біорізноманіття, водні ресурси та навколишнє середовище.

¹ <https://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-ministers-exclude-nuclear-fossil-gas-from-green-transition-fund/>

Стала та смарт мобільність

Європейський зелений курс у сфері мобільності робить ставку на розвиток електромобілів, але не говорить про сталий розвиток транспорту у містах. Так, нічого не сказано про розвиток громадського транспорту, велосипедного руху та мікромобільності, які можуть відтягнути значну частку поїздок від автомобільного транспорту і таким чином знизити викиди і парникових газів, і забрудників повітря. Ми вітаємо розпочатий процес розробки Велосипедної стратегії, і вважаємо, що надалі Україна має враховувати це і сфокусуватися на наступних пріоритетах (зокрема, і у фінансуванні):

- розвиток дружньої до довкілля міської мобільності: електричний громадський транспорт, велотранспорт і мікромобільність (зважаючи на те, що 69% населення України проживає і здійснює найбільшу кількість поїздок у містах),
- розвиток залізничних перевезень для пасажирів та вантажів - замість автомобільних перевезень.

Для громадського і велотранспорту необхідна державна підтримка у вигляді субвенцій місцевим бюджетам на проекти з розвитку саме цих видів транспорту - саме фінансові і регуляторні механізми з боку держави можуть допомогти у цьому найбільше.

Принцип від “Від ферми до виделки”. Екологізація промисловості та сільського господарства

У галузі сільського господарства ЄЗК говорить, що діяльність сільськогосподарського сектору повинна бути спрямована на використання сталих практик, таких як органічне виробництво, точне землеробство, дотримання стандартів добробуту тварин тощо. Ми вітаємо цей підхід та закликаємо Уряд України почати імплементувати політики задекларовані у ЄЗК синхронно з Європейським союзом. Принцип “Від ферми до виделки”, допоможе стати сільському господарству України більш сталим та нейтральним до довкілля, зменшенню викидів парникових газів, та підвищити якість продовольства в Україні.

Державна політика України має орієнтуватися на Європейський зелений курс, оскільки передбачається, що ринок ЄС все ще залишається цікавим для українських агровиробників будь якого масштабу. Крім ЄЗК ми закликаємо звернути увагу на стратегію ЄС спеціально для аграрного сектору - “Від ферми до виделки”, яка допоможе стати сільському господарству України більш сталим та нейтральним до довкілля.

Посилення вимог до якості повітря

Ми підтримуємо Європейський зелений курс в напрямі покращення якості повітря, зокрема щодо організації системи моніторингу якості повітря та допомоги місцевій владі у розробці та впровадженні планів управління якістю повітря.

Для цього **необхідно розробити відповідну концепцію** із широким залученням стейкхолдерів з місцевої влади, бізнесу та громадськості й на її основі передбачати фінансування з державного та місцевих бюджетів .